

Examen HAVO 2010

tijdvak 1
vrijdag 21 mei
9.00 - 12.00 uur

geschiedenis

tevens oud programma

geschiedenis

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 26 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Dynamiek en stagnatie in de Republiek

Tussen het ontstaan van de moedernegotie en de opkomst van de gecommmercialiseerde landbouw in Holland bestond een verband.

- 3p **1** Licht dit verband toe door:
- een omschrijving te geven van de moedernegotie en
 - een omschrijving te geven van de gecommmercialiseerde landbouw in Holland en
 - het verband tussen beide te noemen.

Een bewering uit een boek over de geschiedenis van Brabant:
"Gedurende de hele (zestiende) eeuw waren de Nederlanden als het ware slechts de randgemeente van deze wonderbare stad (Antwerpen), die hen aan haar invloed onderwierp."

- 2p **2** Leg uit dat deze bewering:
- juist is voor de periode tot 1585 maar
 - voor de periode na 1585 niet meer opgaat.

Gebruik bron 1 en 2.

In deze bronnen wordt de komst van nieuwkomers in Haarlem verschillend beoordeeld.

- 4p **3** Geef per bron aan:
- wat dit oordeel is en
 - waardoor dit oordeel verklaard kan worden.

Gebruik bron 3.

In deze prent komt de waardering voor de uitvinder van de houtzaagmolen naar voren.

- 2p **4** Noem:
- (met de bron) de reden voor deze waardering en
 - (zonder bron) een verband tussen de Oostzeehandel en de houtzaagmolens in de Zaanstreek.

In 1628 veroverde Piet Hein in opdracht van de WIC een Spaanse zilvervloot. Een deel van het buitgeld werd gebruikt om een vloot uit te rusten om twee kustplaatsen te veroveren: in 1630 Recife (in Brazilië) en in 1637 fort Elmina (in Ghana). Deze veroveringen versterkten de positie van de WIC in de driehoekshandel.

- 4p **5** Leg dit uit door:
- eerst (met de lading die de schepen in Ghana ophaalden) uit te leggen waardoor de verovering van fort Elmina de positie van de WIC in de driehoekshandel versterkte en
 - daarna (met de lading die de schepen in Brazilië ophaalden) uit te leggen waardoor de verovering van Recife de positie van de WIC in de driehoekshandel versterkte.

Gebruik bron 4.

Uit deze bron blijkt, dat de positie van de VOC in de handel binnen Azië anders is dan de positie van de VOC in de handel tussen Azië en de Republiek.

2p **6** Toon dit aan.

Gebruik bron 4.

Stel: je schrijft een praktische opdracht over de geschiedenis van de VOC en je wilt deze bron gebruiken. Je vraagt je af in hoeverre deze bron bruikbaar is voor twee aspecten van je onderzoek:

- 1 de rol van Bantam in de handel van de VOC en
- 2 de mening van de VOC kooplieden over de plaatselijke bevolking.

4p **7** Bepaal de bruikbaarheid van deze bron voor je onderzoek door per aspect aan te geven:

- welke informatie de bron hierover bevat en
- de producten waarin de VOC handeldrijft.

Een historicus doet onderzoek naar kooplieden in de Republiek en vindt genoeg gegevens om de levensloop van koopman Hans Thijs te reconstrueren:

- 1556 Hans Thijs wordt geboren in Antwerpen als oudste zoon van een juwelenkoopman.
- 1585 Hans Thijs trouwt in Amsterdam met een dochter van een koopman (ook afkomstig uit Antwerpen).
Hans Thijs vertrekt naar het Oostzeegebied. Hier handelt hij in juwelen en zorgt voor het transport van zeemleer naar Amsterdam.
- 1595 Hans Thijs keert terug naar Amsterdam.
- 1602-1606 Hans Thijs koopt aandelen in de VOC.
- 1611 Hans Thijs sterft en laat na: de VOC-aandelen (die met 15.000 gulden in waarde zijn gestegen), een aantal huizen, grond en aandelen in verschillende schepen.

Deze historicus vindt dat het leven van Hans Thijs gebruikt kan worden om de economische bloei van de Republiek te verklaren.

4p **8** Kies twee gebeurtenissen uit de levensloop van Hans Thijs en leg per gebeurtenis uit, waardoor deze als voorbeeld kan dienen bij een verklaring van de economische bloei van de Republiek.

Gebruik bron 5.

In de buitenlandse handel van de Republiek is naast verandering ook continuïteit te zien.

2p **9** Leg uit welke continuïteit zichtbaar is.

Gebruik bron 5.

Stel: je wil deze bron gebruiken om de gevolgen van de 'voorbijlandvaart' te onderzoeken.

3p **10** Ga na of je bron hiervoor geschikt is door:

- (zonder bron) een omschrijving te geven van de 'voorbijlandvaart' en
- uit te leggen of je uit de tabel wel of geen gegevens over de voorbijlandvaart kunt halen.

In sommige sectoren van de economie van de Republiek was geen sprake van stagnatie of achteruitgang in de achttiende eeuw.

- 2p **11** Noem twee voorbeelden van *nijverheid* in de Republiek die nauwelijks leden onder de achttiende-eeuwse achteruitgang.

Gebruik bron 6.

In deze prent geeft de tekenaar een mening over de toestand van de Republiek rond 1775.

- 4p **12** Leg uit:
- (met twee elementen uit de bron) wat de mening van de tekenaar is en
 - of deze mening aansluit bij de opvatting van veel pamflettisten uit die tijd.

Een bewering:

De Vierde Engelse Oorlog wordt vaak gezien als het einde van de bloeitijd van de Republiek:

- in economisch opzicht en
- in de internationale politiek.

- 2p **13** Geef bij beide onderdelen van de bewering een voorbeeld waaruit blijkt dat de Vierde Engelse Oorlog het einde van de bloeitijd betekende.

Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

Na 1945 kregen zowel de Sovjet-Unie als de Verenigde Staten belangstelling voor Vietnam.

- 1p **14** Geef aan dat deze belangstelling verband hield met de Koude Oorlog.

Gebruik bron 7.

Deze prent uit 1950 gaat over de houding van de Zuid-Vietnamese leider Bao Dai.

- 4p **15** Leg telkens met de bron uit dat:
- de tekenaar laat zien dat Bao Dai zijn politieke situatie niet juist inschat en
 - de tekenaar een westers standpunt heeft.

Gebruik bron 8.

Een bewering:

Uit deze tekst blijkt dat de Amerikaanse senator Kennedy achter de buitenlandse politiek van de Verenigde Staten in de jaren vijftig in Zuidoost-Azië staat.

- 3p **16** Ondersteun deze bewering door:
- (zonder bron) de term te noemen die past bij het Amerikaanse buitenlandse beleid in Zuidoost-Azië dat hier wordt omschreven en
 - (met bron) aan te geven dat Kennedy dit beleid steunt.

Gebruik bron 9.

De bron bevat vijf fragmenten uit toespraken die de Noord-Vietnamese leider Ho Chi Minh heeft gehouden in de jaren 1939-1969. Hieronder staan vijf hierbij passende gebeurtenissen:

- 1 Ho Chi Minh roept de Democratische Republiek Vietnam uit.
- 2 Ho Chi Minh spreekt tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- 3 Ho Chi Minh spreekt over de vietnamisering van de oorlog.
- 4 Ho Chi Minh houdt een toespraak ter gelegenheid van de vijfde verjaardag van de Democratische Republiek Vietnam.
- 5 Ho Chi Minh houdt een toespraak naar aanleiding van het niet nakomen van de afspraken die zijn gemaakt op de Conferentie van Genève.

- 5p **17** Maak de juiste combinaties van gebeurtenissen en tekstfragmenten. Doe dat door:
- eerst de gebeurtenissen (cijfers 1 t/m 5) in de juiste volgorde van vroeger naar later te plaatsen en
 - daarna achter het cijfer van elke gebeurtenis de letter van het tekstfragment dat hoort bij die gebeurtenis te noteren.

Doe het zo:

De juiste chronologische volgorde is (cijfers invullen)

Bij gebeurtenis (cijfer noemen), past tekstfragment (letter noemen).

Je hoeft alleen cijfers en letters te noteren.

Tijdens het bewind van Diem kozen steeds meer Zuid-Vietnamezen de kant van de Vietcong.

- 4p **18** Licht deze politieke verschuiving toe door:
- twee redenen te noemen voor hun steun aan de Vietcong en
 - een gevolg te noemen van deze politieke verschuiving op korte termijn (in 1963) en
 - een gevolg te noemen van deze politieke verschuiving op lange termijn (na 1963).

De Amerikaanse bombardementen waren bedoeld om Noord-Vietnam te verzwakken, maar lijken Noord-Vietnam juist sterker te hebben gemaakt.

- 3p **19** Verklaar dit vanuit de reacties op de bombardementen
- in Noord-Vietnam zelf en
 - bij de communistische bondgenoten en
 - in de westerse landen.

Gebruik bron 10.

Een bewering:

Op grond van deze bron kun je vaststellen dat de latere vietnamisering door president Nixon weinig kans van slagen had.

- 2p **20** Ondersteun deze bewering door:
- eerst (zonder bron) aan te geven wat vietnamisering inhield en
 - daarna (met de bron) de reden te noemen waardoor de vietnamisering weinig kans van slagen had.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Gebruik bron 10.

Stel: je schrijft een werkstuk over de Vietnamoorlog. Je wilt deze tekst gebruiken om de situatie van Zuid-Vietnamese jongeren in 1967 te beschrijven, maar je komt tot de conclusie dat deze bron maar beperkt bruikbaar is.

- 4p **21** Leg uit waarom je de informatie uit deze bron:
- niet representatief genoeg vindt **en** waardoor dit geen goed beeld geeft;
 - niet betrouwbaar genoeg vindt **en** waardoor dit geen goed beeld geeft.

Gebruik bron 11.

Deze foto lijkt geschikt voor de Noord-Vietnamese propaganda.

- 3p **22** Maak dit aannemelijk door:
- aan te geven welke boodschap de regering van Noord-Vietnam met deze foto kan overbrengen en
 - met de bron uit te leggen waardoor de foto voor dit doel geschikt is.

Gebruik bron 12.

Een bewering:

De Vietnamoorlog is door de Amerikanen verloren aan het thuisfront.

- 2p **23** Ondersteun deze bewering met de bron.

Gebruik bron 12.

Peter Arnett publiceert in 1994 zijn herinneringen als oorlogsverslaggever. In het hoofdstuk over de Vietnamoorlog neemt hij deze bron op, omdat hij trots is op de inhoud van het memo.

- 2p **24** Leg uit waar hij trots op is.

In 1971 werden de Pentagon Papers gepubliceerd. Veel Congresleden schrokken van de inhoud en trokken er een les uit. Mede hierdoor werd in 1973 de War Powers Act door het Congres aangenomen.

- 3p **25** Licht dit toe door aan te geven:
- wat de strekking was van de Pentagon Papers en
 - welke les veel Congresleden hieruit trokken en
 - welke verbetering de War Powers Act bracht.

Gebruik bron 13.

Voor een beschrijving van het Vietnamsyndroom is deze tekst te gebruiken, als je kijkt naar:

- het gedrag van de soldaat en
 - de manier waarop de psychiater hem behandelt.
- 2p **26** Geef dit voor beide aan.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.